

ЗМІШАНИЙ АРБІТРАЖ В КОНТЕКСТІ СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ПУБЛІЧНОГО І МІЖНАРОДНОГО КОМЕРЦІЙНОГО АРБІТРАЖІВ АРБІТРАЖНИЙ МЕХАНІЗМ ICSID

Зоя Мамон,

*Юристконсульт юридичної фірми "ЮрЛекс", здобувач
Інституту законодавства при Верховній Раді*

Виклад багатьох аспектів міжнародного публічного права невід'ємно пов'язаний із залученням матеріалів міжнародного приватного права. При цьому спостерігається реальне зближення та навіть поєднання предмету регулювання, кола учасників правовідносин, методів і форм регламентації[1].

Змішаний міжнародний арбітраж є яскравим прикладом того, що сучасне співвідношення міжнародного публічного і приватного права характеризується їх зближенням і взаємопроникненням. Саме тому представляється актуальним розглянути змішаний міжнародний арбітраж в контексті співвідношення міжнародного публічного і міжнародного комерційного арбітражів.

Виникнення цього виду арбітражу, більшою мірою, пов'язане з публічним міжнародним арбітражем для вирішення суперечок в тих сферах міжнародних відносин, де інтереси приватних осіб особливо відчутні.

Основною відмінною особливістю змішаного арбітражу є те, що він надає приватним особам право прямого доступу в міжнародний арбітражний (судовий) процес. В свою чергу, дана обставина призводить до необхідності вирішення суперечок за участю держав і приватних осіб

на підставі національного, міжнародного приватного і публічного права.

Змішані міжнародні арбітражі стали популярними ще в ХІХ столітті, коли було створено близько 80 таких установ. Змішані арбітражі, як правило, створювалися державами на тимчасовій основі для забезпечення адекватних компенсаційних виплат своїм громадянам, що постраждали в результаті військових зіткнень або революційних подій. [2]

Подальший розвиток змішаний міжнародний арбітраж отримав у відносинах між союзними державами, що зазнали поразки після Першої світової війни. Близько 36 змішаних арбітражних трибуналів було засновано в цей період. До змішаної арбітражної процедури було залучено 14 європейських країн, Японію і Таїланд. Зокрема, положення про змішаний арбітраж містилися в германо-російському мирному договорі 1918 року, мирних договорах держав-переможниць з Німеччиною, Австрією, Болгарією, Угорщиною і Туреччиною. Змішаний арбітраж застосовувався і після Другої світової війни на підставі мирних договорів 1947 року.

Створювані на підставі мирних договорів змішані арбітражні трибу-

нали були покликані вирішувати претензії фізичних і юридичних осіб союзних держав проти Німеччини і її союзників у зв'язку із збитками, заподіяним військовими заходами, такими як конфіскація і реквізиція, вирішувати претензії між фізичними особами з передвоєнних зобов'язань; а також для розгляду претензій фізичних і юридичних осіб проти новоутворених держав. Змішані арбітражні трибунали зазвичай склалися з трьох членів: по одному призначала кожна з договірних сторін, а третій (головуючий) обирався сторонами за взаємною згодою. Якщо сторони не досягали згоди щодо кандидатури голови, то він призначався Радою Ліги Націй.

У сучасному міжнародному праві інститут змішаного арбітражу отримав закріплення у Вашингтонській конвенції про вирішення інвестиційних суперечок між державами і фізичними і юридичними особами інших держав від 18 березня 1965 року; у Факультативному регламенті Постійної палати третейського суду для арбітражного розгляду суперечок, в яких тільки однією стороною є держава, 1993 року і Факультативному регламенті Постійної палати третейського суду для арбітражного розгляду спорів між міжнародними організаціями і приватними особами 1996 року; Алжирських угод між Ісламською Республікою Іран і США 1981 року, відповідно до яких для розгляду претензій, що виникають з боргів, контрактів, експропріації і інших заходів, що впливають на право власності, був створений арбітражний трибунал по претензіях; і в ряді інших двосторонніх міжнародних договорів.

Як зазначалося, значна кількість суперечок між державами і фізич-

ними або юридичними особами розглядається *міжнародним комерційним арбітражем* (інституційним і ad hoc арбітражем). Активно в цьому процесі бере участь Міжнародний арбітражний суд Міжнародної торгової палати. Близько 300 суперечок щороку реєструється Міжнародною торговою палатою. [3] Такого роду спори стосуються не політичних по своїй суті простих комерційних відносин.

Метою міжнародних комерційних арбітражів є зміцнення стабільності і порядку серед всіх учасників міжнародної комерційної діяльності. Держави, зацікавлені в підтримці іміджу добросовісних комерційних партнерів, в значній більшості випадків виконують рішення таких арбітражних установ добровільно. В тих же випадках, коли вірогідність невиконання винесених рішень з різних причин є великою (наприклад, у справах, пов'язаних з експропріацією іноземної власності і т. ін.) доцільніше для приватних осіб звертатися до спеціальних міждержавних судових установ, здатних за допомогою поєднання міжнародних публічно-правових і приватноправових засобів забезпечити їх виконання, як наприклад, арбітражний механізм Міжнародного центру по вирішенню інвестиційних суперечок. Саме міжнародні арбітражі такого типу слід розглядати як *змішані*, адже вони розглядають спори, *специфіку яких обумовлено поєднанням теорії і практики, приватного і публічного права, міжнародного та внутрідержавного регулювання*, — і це, звісно, викликає не абиякий науковий і практичний інтерес з боку дослідників.

Для вивчення природи і статусу змішаного арбітражу в предмет да-

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

ного дослідження включені арбітражні механізми Міжнародного центру для вирішення інвестиційних суперечок, передбаченого Вашингтонською конвенцією про вирішення інвестиційних суперечок між державами і фізичними і юридичними особами інших держав від 18 березня 1965 року (вступила в силу 14 жовтня 1966р.) [4]

Міжнародний центр для вирішення інвестиційних суперечок, The International Centre for Settlement of Investment Disputes (далі — ICSID або Центр) був заснований за сприяння Всесвітнього банку в цілях поліпшення інвестиційного клімату в світі і надання допомоги в потоці капіталів із розвинених країн до країн, що розвиваються.

До найпоширеніших категорій справ, що розглядаються Центром, відносять наступні:

- спори, пов'язані з допуском іноземних інвестицій;
- спори, пов'язані з реалізацією інвестиційних проектів;
- спори, пов'язані з припиненням інвестиційної діяльності (за критерієм предмету спору).

За характером вимоги інвестиційні спори поділяють на приватноправові, публічно-правові та змішані, а за підставою виникнення — на дві групи: спори, пов'язані з односторонніми суверенними актами держави з втручання в інвестиційну діяльність (напр., експропріація, надання фіскальних пільг і т.п.) та спори, пов'язані з інвестиційною угодою (переддоговірні спори, невиконання стороною умов інвестиційної угоди, її зміна або припинення та ін.). [5]

Головним завданням ICSID є запобігання переростанню інвестиційних суперечок між державами, що

приймають капітал, і приватними підприємствами в міждержавні спори, що мають яскраво виражений політичний характер. [6] Це завдання відображене в статті 27 Конвенції [7], згідно якої жодна з держав не забезпечуватиме дипломатичного захисту та не звертатиметься з позовами міжнародно-правового характеру, якщо йдеться про спори між його особами та іншою договірною державою. Виключення з цього правила можливе, коли держава відмовляється виконувати або здійснювати дії відповідно до рішень, винесених відносно такої суперечки.

Згідно статті 1 Конвенції метою ICSID є забезпечення вирішення інвестиційних суперечок між Договірними державами і особами інших Договірних держав за допомогою примирення і арбітражу. Звернення до комісій з примирення і арбітражних трибуналів, що створюються в рамках ICSID, є виключно добровільним. Згода на передачу суперечки в ICSID повинна бути засвідчена у письмовій формі і не може бути відкликана в односторонньому порядку.

Фактично, згода на юрисдикцію ICSID дається в два етапи. По-перше, держава, що приймає капітал, повинна бути Договірною державою Вашингтонської конвенції. Ратифікація конвенції сама по собі не накладає на Договірну державу зобов'язання передавати спори в ICSID. Друга згода повинна бути виражена у письмовій формі в інвестиційному контракті між урядом держави-члена Центру і інвестором іншої держави-члена (або в іншому правовому документі). Така згода може бути дана в положеннях, включених в національний закон про іноземні інвестиції, двосторонню угоду про

захист інвестицій (попередня згода на арбітражний розгляд суперечок з інвесторами з іноземної держави).

Конвенція не вимагає, щоб згода двох сторін спору була виражена в одному загальному документі. Так, держава, що приймає капітал, в своєму національному законі пропонує іноземним інвесторам вирішувати спори в ICSID, а інвестор дає свою згоду, приймаючи його пропозицію в письмовій формі. Попередня згода урядів на арбітражний розгляд суперечки в ICSID міститься приблизно в двадцяти національних інвестиційних законах і в близько 700 двосторонніх угодах про захист інвестицій. Арбітраж під егідою ICSID є одним з основних механізмів вирішення інвестиційних суперечок в таких багатосторонніх договорах з торгівлі і інвестицій, як: Північноамериканська угода про вільну торгівлю, Енергетична хартія, Картахенська угода про вільну торгівлю і ін.

За даними на кінець 2006 року, в ICSID 103 справи знаходяться в стадії розгляду[8], вирішено біля 112 спорів, переважна більшість з яких пов'язана з арбітражем, і невелика частина - з примиренням. [9] За останні роки відмічається значне підвищення чисельності спорів, що розглядаються в Центрі.

Слід зазначити, що Україна з дня ратифікації Вашингтонської конвенції 7 червня 2000 року вже чотири рази виступала стороною у справах ICSID (в усіх чотирьох - в якості Відповідача).

Через місяць після ратифікації конвенція вступила в силу, а 18 вересня 2000р. вже було винесене перше рішення ICSID по справі №ARB(AF)/98/1 за позовом громадянина Жозефа Ч. Леміра до Ук-

раїни щодо видачі регіональних ліцензій на здійснення радіомовлення на території України (спір було врегульовано угодою сторін). Друга справа № ARB/02/18 розглядалася за позовом Tokios Tokeles (видавництво "Такі Справи"), Литва, третя - за позовом компанії Дженерейшн Юкрейн Інк., США. Розгляд четвертої, і останньої на сьогодні справи №ARB/04/2 за позовом Western NIS Enterprise Fund України, було завершено 1 червня 2006 за згодою сторін.

Звісно, всю арбітражну практику Центру[10] неможливо і недоцільно оглядати в даному дослідженні, але цікавою є справа *Арбітражного трибуналу ICSID за участю України ARB/00/9 (Рішення опубліковане: Award of September 16, 2003, 44 ILM 404 (2005))*. Тут наша держава вперше досягла рішення на свою користь: 16 вересня 2003 року ICSID виніс рішення на користь України (далі Відповідач) в інвестиційному спорі за позовом компанії Дженерейшн Юкрейн Інк., США (далі — Позивач).

В цій арбітражній справі, що продовжувалася з жовтня 2000 р. до січня 2004 р. (коли закінчився процесуальний термін для клопотання про відміну рішення), Україну представляли Міністерство економіки і з питань європейської інтеграції (до квітня 2003 р.), Міністерство юстиції (з квітня 2003 р.) і Київська міська державна адміністрація (КМДА).

Клопотання позивача про арбітражне провадження було направлено в ICSID 21 липня 2000 року і зареєстроване 20 жовтня 2000 року. Трибунал в первинному складі, включаючи призначення Центром Секретаря — пані Елоїз М. Обадиа

(Elo'ise M. Obadia), був сформований 15 лютого 2001 року.

Підставою для звернення Позивача в ICSID з ціллю порушення арбітражного провадження проти України послужило здійснення інвестиційного (в області нерухомості) і власне будівельного проектів та пов'язаних з цим подій. Загалом позовні вимоги зводилися до наступного: неправомірна експропріація очікуваних прибутків, інвестованих коштів, незаконна відмова в наданні майнових прав (земельної власності для будівельного майданчика), моральна шкода, ін.

Розгляд даної справи охоплював як письмову, так і усну стадії одночасно по юрисдикції і по суті суперечки. Відповідач клопотав про виділення заперечень по юрисдикції в окреме попереднє питання, яке передувало б розгляду спору по суті, проте Трибунал не погодився з такою пропозицією. Запобіжні заходи, які трибунал може рекомендувати на підставі статті 47 Конвенції і Правила 39 Арбітражних правил ICSID (навіть ще до розгляду питання про юрисдикцію), жодною із сторін не запитувались і, відповідно, не були етапом процедури в розгляді справи. Не мали місця також і "попередні слухання" (pre-hearing conference), на яких, відповідно до Правила 21 Арбітражних правил Центру, могли бути встановлені питання, незаперечні сторонами (для прискорення подальшої усної стадії), або розглядатися перспективи мирової угоди.

Письмова стадія включала наступні основні елементи: клопотання Позивача про арбітражне виробництво, заперечення Відповідача по юрисдикції, письмові запити кожній із сторін про витребу-

вання документів, меморандум Позивача (позовні вимоги), контрмеморандум (Відповідача), репліка (reply) Позивача і зустрічне заперечення (rejoinder) Відповідача, письмові заяви свідків і експертів, а також супроводжуючі документи. Тільки меморандум Позивача охоплював десять томів. В ході арбітражного розгляду наголошувалося, що по кількості матеріалів (близько п'ятдесяти томів) ця справа є однією з найбільш об'ємних серед справ, що розглядалися трибуналом ICSID.

У структурно-композиційному відношенні Відповідачеві певний час вдавалося нав'язувати свою структуру викладу матеріалу в письмових поясненнях, істотно відмінну від структури меморандуму Позивача. З огляду на стилістику письмових пояснень, Відповідач, на відміну від Позивача, прагнув уникати багатослівності, непотрібних повторів і, тим більше, грубості по відношенню до іншої сторони. У Рішенні Трибуналу було окремо наголошено, що "письмові пояснення Позивача щодо обставин справи були заплутаними, юридично непослідовними, страждали повторами. Це вимусило Відповідача і Трибунал досліджувати безліч фактичних питань, які врешті решт виявилися такими, що не мають відношення до будь-якої зрозумілої правової теорії юрисдикції, відповідальності або відшкодування" [11].

У змістовному відношенні важливо відзначити всебічне використання сторонами (що взагалі типово для арбітражних справ ICSID) міжнародних судових і арбітражних справ ("international case law"), які формально не є прецедентами для арбітражного трибуналу

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

ICSID, але широко використовуються ним в обґрунтуванні своєї позиції. З тією ж метою залучаються праці провідних юристів, міжнародні правові концепції, загальні принципи права і т.д.

Усна стадія включала три засідання Трибуналу. Перше засідання (один день) з процедурних питань відбулося в Лондоні у вересні 2001 р. Два засідання Трибуналу по юрисдикції і суті суперечки було присвячено допиту свідків і експертів, виступам представників сторін, відповідям сторін на питання Трибуналу. Ці засідання тривалістю п'ять і чотири дні з інтервалом в місяць відбулися в Парижі відповідно в лютому і березні 2003р. Таким чином, дана справа була однією з найтриваліших в практиці Центру.

Кожна із сторін залучила до участі в справі свідків і свідків-експертів. Спочатку, за пропозицією Трибуналу, свідки і свідки-експерти кожної сторони одночасно представили письмові пояснення. При цьому Трибунал не встановлював для них будь-яких формальних вимог (як, наприклад, сертифікація, характер і детальність викладу). Проте Трибунал підтвердив поширене в міжнародній арбітражній практиці правило, згідно якому сторона не може звертатися до свідка (або представника) іншої сторони безпосередньо, минаючи адвокатів цієї сторони.

Далі сторони одночасно, у встановлений Трибуналом строк, представили свої заперечення щодо письмових пояснень свідків і експертів іншої сторони. Встановлення такого порядку запобігає опиту свідків в ході слухання стороною, що заявила цього свідка, іншими

словами, питання свідкам задавалися головним чином протилежною стороною і Трибуналом. При цьому Трибунал дозволив свідкам однієї сторони бути присутнім під час опиту свідків протилежної сторони.

До початку слухання Трибунал роз'яснив сторонам, що заявлений стороною свідок, який представив письмові пояснення, може бути викликаний на слухання протилежною стороною або Трибуналом. У разі неявки викликаного свідка на засідання Трибуналу з неповажної причини його письмові пояснення до уваги не приймаються. Якщо причина неявки визнавалася Трибуналом поважною, письмові пояснення свідка залишалися в матеріалах справи, проте їх доказова сила в очах Трибуналу могла суттєво зменшитися. Фактично Позивач заявив вісім свідків, з яких Відповідач викликав чотири. З них двоє не з'явилися без належного пояснення причин. Обставина була охарактеризована Відповідачем як процесуальний дефолт Позивача, який був прийнятий Трибуналом до уваги при винесенні рішення про компенсацію Позивачем арбітражних витрат Відповідача на суму 365 тисяч доларів США.

Під час слухань члени Трибуналу ставили питання свідкам, експертам і представникам сторін. Частина питань представникам сторін була сформульована письмово. На письмові питання сторони мали можливість відповісти через деякий час або письмово (позивач), або під час виступів (відповідач). Як правило, сторона не ставила прямих запитань представникам протилежної сторони, якщо ті не були свідками або експертами. Виступи

представників сторін проходили послідовно в чотири етапи. За пропозицією Відповідача Трибунал рекомендував сторонам стримуватися в усних виступах від зайвого повторення аргументів, що містяться в письмових поясненнях.

Трибунал оголосив про закриття арбітражного провадження 18 липня 2003 р., а Рішення Трибуналу на користь України було одноголосно винесене 16 вересня 2003 р. Всі позовні вимоги були відхилені Трибуналом.

Згідно правил ICSID, протягом 120 днів з дня винесення Рішення сторони мали процесуальне право клопотати про його відміну, проте жодна із сторін не скористалася цим правом. Таким чином, Рішення стало обов'язковим для сторін. Відповідно до статті 54 Конвенції кожна Договірна Держава зобов'язана визнавати це Рішення як юридично обов'язкове і виконувати його на своїй території як остаточне рішення суду в цій державі.

Таким чином, Україні вдалося відстояти свою правову позицію в справі, яка за сумою позову та за обсягом досліджуваних матеріалів вважається однією з найбільших і найскладніших у практиці ICSID [12].

Організація роботи ICSID будується на основі, схожій з Постійною палатою третейського суду, заснованою Гаазькими конвенціями про мирне рішення міжнародних спорів 1899 і 1907 років. Згідно Вашингтонської конвенції, ICSID — це публічна міжнародна організація, що складається з Адміністративної ради, Секретаріату і що підтримує список світових посередників і список арбітрів.

В Адміністративну раду входить по одному представнику від кожної

держави-учасниці Конвенції [13]. Президент Всесвітнього банку ex officio є Президентом Адміністративної ради. До основних функцій Адміністративної ради відноситься: обрання Генерального секретаря Центру і його заступника; ухвалення щорічного бюджету Центру, адміністративних і фінансових регламентів; ухвалення арбітражного регламенту, а також регламенту процедури примирення.

Секретаріат складається з Генерального секретаря, одного або декількох заступників Генерального секретаря і штату. Генеральний секретар виконує різноманітні адміністративні функції як повноважний представник, реєстратор і головний посадовець Центру.

Список світових посередників і список арбітрів повинні складатися з осіб, що володіють високими моральними якостями і визнаною компетенцією в області права, комерції, економіки або фінансів. Кожна держава-учасниця Конвенції може призначити в кожен із списків по чотири особи, які не обов'язково повинні бути громадянами призначаючої держави. Голова Адміністративної ради може призначити в кожен із списків по десять осіб, які не повинні мати одне громадянство.

Конвенція надає сторонам в спорі велику свободу у формуванні арбітражного трибуналу, оскільки вони мають право призначати арбітрів до складу трибуналу в рамках списку. Більшість арбітрів не повинні бути громадянами держави — сторони в спорі і держави, фізична або юридична особа якої виступає як сторона спорі. Дані положення не можуть бути застосовні, якщо йдеться про арбітражний трибунал, що складається з одного арбітра, або якщо кожен член арбітражного три-

буналу був призначений за угодою сторін.

У Конвенції також містяться положення, направлені на попередження ухилення від арбітражного процесу, якщо сторони відмовляються співробітничати в призначенні арбітрів. Якщо арбітражний трибунал не був обраний протягом 90 днів після відправки Генеральним секретарем повідомлення про реєстрацію заяви про арбітражне вирішення спору іншій стороні в спорі в порядку, встановленому статтею 36 (3), або протягом іншого терміну, про який домовилися сторони, Голова Адміністративної ради на прохання будь-якої із сторін і після консультацій з обома сторонами проводить необхідні призначення (ст. 38).

Будь-яка процедура арбітражного розгляду спору здійснюється відповідно до положень Конвенції, і якщо сторони не домовляться про інше, відповідно до Правил арбітражного розгляду суперечок, розроблених Центром.

Арбітражний механізм ICSID слід розцінювати як вдосконалений і прогресивний. Він був розроблений з урахуванням останніх досягнень в області арбітражного процесу на момент ухвалення Вашингтонської конвенції, зокрема, пропозицій Комісії ООН по міжнародному праву (так зв. концепція "судового арбітражу"). Арбітражна процедура ICSID повністю побудована на нормах міжнародного публічного арбітражного процесу. Такої ж позиції дотримуються і деякі західні юристи, наприклад, Арон Брочес, у минулому Генеральний секретар Центру [14].

Специфікою відрізняється *режим ICSID з виконання арбітражних*

рішень. Він здебільшого і визначає змішану природу арбітражного механізму ICSID.

Всі держави-учасниці Конвенції повинні згідно статті 54 визнати арбітражне рішення та забезпечити виконання грошових зобов'язань, що накладаються цим рішенням, таким же чином, коли б це було остаточне рішення судового органу цієї держави. Виконання арбітражного рішення здійснюється відповідно до законодавства про виконавче провадження держави, на території якої рішення підлягає виконанню, так само, як судові рішення, що набули законної сили.

Режим ICSID з виконання арбітражних рішень поза сумнівом сприяє ефективності його арбітражного механізму, а також свідчить про бажання держав, що прийняли часткове обмеження їх імунітету, продуктивно співробітничати в інвестиційній сфері. Проте, проблеми, пов'язані з виконанням арбітражних рішень, повністю ще не зникли здебільшого із-за того, що не створений реальний "міжнародний" режим по їх подоланню.

Стефан Тьюпе в своїй монографії "Змішаний міжнародний арбітраж", що є єдиним в західній юридичній науці комплексним дослідженням сучасних форм змішаного арбітражу, зазначав, що Вашингтонська конвенція не виключає застосування національних правових теорій про імунітет держави, що може перешкоджати виконанню рішень ICSID, винесених проти держав"[15].

Іноземний інвестор, що прагне виконання рішення на свою користь, може зіткнутися з імунітетом держави, який признається відносно виконання рішень на підставі статті 55 Конвенції.

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Складнощі виникають також із за нерівності сторін (суверенна держава *versus* іноземна приватна особа). Держава зв'язана обов'язком виконувати арбітражне рішення ICSID на міжнародному договірному рівні, а іноземний інвестор тільки угодою про передачу спору в арбітраж. Отже, всі надії по виконанню рішення покладаються на держав-учасниць Конвенції, фізичною або юридичною особою якого є іноземний інвестор. Конвенція накладає обов'язки на всі держави (тобто і ті, які не є сторонами в спорі) по виконанню арбітражних рішень на їх територіях.

Вищезазначені труднощі з режимом виконання рішень Центру обумовлюють необхідність в дипломатичному захисті і інших міжнародних публічно-правових засобах. Стаття 27 дає можливість державі надавати дипломатичний захист своєму інвесторові проти держави, що приймає інвестиції, якщо остання відмовляється виконувати винесені рішення. Таким чином, Конвенція, наділяючи іноземного приватного інвестора засобом, еквівалентним дипломатичному захисту, зберігає можливість і для дипломатичного захисту як крайнього заходу по приведенню у виконання арбітражних рішень. Крім того, якщо держава-учасниця Конвенції порушує свої обов'язки слідувати рішенням ICSID, стаття 64 Конвенції дає державі інвестора право передати цю справу до Міжнародного Суду ООН як спір щодо тлумачення або застосування Конвенції.

Роль міжнародних публічно-правових засобів в забезпеченні дотримання арбітражних рішень є додатковим підтвердженням міжнародної публічно-правової природи арбі-

ражного механізму ICSID. Застосування міжнародних засобів публічно-правового характеру для виконання арбітражних рішень додає завершеності режиму ICSID.

Отже, можна зробити висновок, що ICSID є невід'ємною складовою частиною в системі вирішення спорів в міжнародному економічному праві — окремій галузі міжнародного публічного права. Жоден міжнародно-правовий режим або галузь міжнародного права (і міжнародне економічне право не є виключенням) не можуть ефективно існувати і вважатися завершеними, якщо вони не володіють певним арсеналом засобів по врегулюванню спорів, що витікають з порушення їх норм.

Довгий час панувала точка зору, що об'єктом регулювання міжнародного економічного права (МЕП) є тільки міждержавні економічні відносини. Під міжнародним економічним правом розумілася сукупність норм, що регулюють відношення між суб'єктами міжнародного права у зв'язку з їх діяльністю в області міжнародних економічних відносин. Фізичні і юридичні особи не розглядалися як суб'єкти міжнародного економічного права [16.]

Відомі і нові підходи, які формувалися з урахуванням уявлень зарубіжних вчених про міжнародне економічне право. Так, *міжнародне економічне право розглядається як сукупність принципів і норм, що регулюють відносини між державами і іншими суб'єктами в сфері економічного співробітництва*. Підкреслюється, що специфічна риса міжнародних економічних відносин — це участь в них різних за своєю природою суб'єктів, включаючи держави і іноземні юридичні і фізичні особи.

Такої думки дотримуються В.Фікентшер (німецька доктрина) та М. Баланже (Франція), а В. Опришко (Україна) такого підходу не розділяє, визнаючи тільки держави та міжнародні організації суб'єктами МЄП. [17]

Неоднорідність відносин і їх учасників породжує специфіку вживаних методів і засобів правового регулювання, що свідчать про переплетення в цій області міжнародного публічного і міжнародного приватного права, про взаємодію міжнародно-правових і внутрідержавних норм. [18] Такий підхід повністю охоплює правовий режим Вашингтонської конвенції про вирішення інвестиційних суперечок між державами і фізичними і юридичними особами інших держав 1965 року.

Деякі зарубіжні автори вважають, що Вашингтонська конвенція є найбільш важливим міжнародним договором з огляду на визнання міжнародної правосуб'єктності індивіда для чітко визначених цілей. У зв'язку з тим, що найбільші за обсягом інвестиції здійснюються корпоративними інвесторами, інтереси яких переважно захищаються Вашингтонською конвенцією, це визнання розповсюджується не тільки на фізичних, але й на юридичних осіб. Фізичні і юридичні особи отримують можливість прямого доступу в міжнародний арбітражний орган в якості позивачів і відповідачів [19]. ♦

Література:

1. Игнатенко Г.В. Понятие международного права, предмет регулирования // *Международное право М, "Высшая школа", 1995 с. 16-18*
2. Попков А.Н. *Международный третейский суд: Дис. канд. юрид. наук: 12.00.10/ МГИМО — М., 2000. — с.65; Wozzek В.А. Historical dictionary of international tribunals pp. 155-158*
3. Peter W. *Arbitration and Renegotiation of International Investment Agreements, 1995 "Kluwer Law International". Printed in the Netherlands, p. 303*
4. <http://www.worldbank.org/icsid/basicdoc/partA.htm>
5. Крупко С. И. *Инвестиционные споры между государством и иностранным инвестором, — М.: БЕК — 2002, — С.18-20*
6. Gopal G. *International Center for Settlement of Investment Disputes // Case Western Reserve Journal of International Law, Vol. 14, numb. 1,1982 pp. 591-592; Feliciano. Regional and/or specialized tribunals — Discussion // Judicial Settlement of International Disputes. New York, 1974 pp. 129-130*
7. Тут і далі посилання на статті Вашингтонської конвенції про вирішення інвестиційних спорів між державами і фізичними та юридичними особами інших держав від 18 березня 1965р.

8. <http://www.worldbank.org/icsid/cases/pending.htm>
9. <http://www.worldbank.org/icsid/cases/conclude.htm>
10. <http://www.worldbank.org/icsid/cases/conclude.htm>
11. *Award of September 16, 2003, 44 ILM 404 (2005)*
12. Алексеев А.Г., Войтович С.А. *Международный центр по урегулированию инвестиционных споров: первая победа государства Украина в арбитражном споре по иску американского инвестора. — Украинский журнал международного права, 2004, № 2, С. 5-25*
13. *На сьогодні Вашингтонську конвенцію підписали 155 країн світу. Україною вона була підписана 3 квітня 1998р., ратифікована 7 червня 2000р. Росія підписала конвенцію 16 червня 1992, але досі не ратифікувала її.*
14. Broches A. *The experience of the International Centre for the Settlement of Investment Disputes / International Investment Disputes Avoidance and Settlement, Rubin S J. and Nelson R W (ed), 1995 "West Publishing Company" pp. 88-89*
15. Тооре S.J. *opt cit at pp. 248-249*
16. Коробова М.А. Глава II "Международное экономическое право", *Международное право учеб. под. ред. Г.И.Тунпша М, "Юридическая литература" 1994 С.335—356; Вельяминов Г.М. Глава XVIII Международно-правовое регулирование экономического сотрудничества, Международное право учеб, под ред. Колосова Ю.М., Кузнецова ВЛ М, 1994 "Международные отношения" с. 410-413*
17. *Опришко В.Ф. Міжнародне економічне право, — Київ, — 1995, — С.25*
18. Кучин МВ. *Международное экономическое право // Международное право под. ред. Игнатеико Г.В. М., "Высшая школа", 1999, — С. 388; Seidl-Hohenveldem I, International economic law "Kluwer Academic Publishers", the Jfetheriamfc, 1989*
19. *Seidl-Hohenveldern I. opt. cit. at pp.10-13*